ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ พยัญชนะไหนจัดเป็นโฆสะและอโฆสะ ฯ

๒. สนธิกิริโยปกรณ์มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สาวโกหมสฺมิ เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามเช่นไร จัดเป็นอสาธารณนาม ฯ

ข. สุขาย มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ

ค. ปกติสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร ฯ

ฆ. ตุมฺห ศัพท์ ในสัพพนาม สำหรับใช้อย่างไร ฯ

ง. อิธ, อชฺช ลงปัจจัยอะไร ในอัพยยศัพท์ ฯ

๔. วิภัตติอาขยาต เป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง ฯ จัดเป็นกี่หมวด ฯ ภินฺทติ กับ ภิชฺชติ แปลว่าอะไร ฯ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในธาตุหมวดไหน ฯ

๕. กัตตุสาธนะ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง ฯ ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู ฯ ทุลฺลภา (ภิกฺขา) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๖. อะไรชื่อว่า ตัปปุริสสมาส ฯ ตัปปุริสสมาส กับ อัพยยีภาวสมาส ต่างกันอย่างไร ฯ อุปนีตวโย (ชโน) เป็นสมาสอะไร ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ปูรณตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เตปิฏกา (ภิกฺขู), จตุทฺธา, ยสวา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มี ๓๓ ตัว คือ

ก ข ค ฆ ง
จ ฉ ช ฌ ญ
ฏ ฐ ฑ ฒ ณ
ต ถ ท ธ น
ป ผ พ ภ ม
ย ร ล ว ส ห ฬ ◌ ฯ

พยัญชนะที่ ๓, ที่ ๔, ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ท ธ น, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห ฬ ๒๑ ตัวนี้ เป็น โฆสะ

พยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข,จ ฉ, ฏ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ จัดเป็น อโฆสะ

นิคคหิต (◌) นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ประสงค์เป็นโฆสะ ส่วนนักปราชญ์ฝ่ายศาสนาประสงค์เป็นโฆสาโฆสวิมุตติคือพ้นจากโฆสะและอโฆสะ ฯ

๒. สนธิกิริโยปกรณ์ มี ๘ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อาคโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ ปรกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสฺสำ ทำให้สั้น ๑ สญฺโญโค ซ้อนตัว ๑ ฯ

สาวโกหมสฺมิ เป็นโลปสระสนธิและอาเทสนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น สาวโก - อหำ - อสฺมิ

ระหว่าง สาวโก - อหำ ถ้าสระทั้ง ๒ คือ สระหน้าและสระหลัง มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง คือ อ ที่ อหำ ต่อเป็น สาวโกหำ

ระหว่าง สาวโกหำ – อสฺมิ ถ้านิคคหิตอยู่ข้างหน้า สระอยู่ข้างหลัง แปลง นิคคหิต ที่ สาวโกหำ เป็น ม ต่อเป็น สาวโกหมสฺมิ ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามที่ไม่ทั่วไปแก่คน สัตว์ ที่ อื่นได้ เหมือนคำว่า ทีฆาวุ กุมาร ชื่อทีฆาวุ เอราวโณ ช้างชื่อเอราวัณ สาวตฺถี เมืองชื่อสาวัตถีเป็นต้น จัดเป็น อสาธารณนาม ฯ

ข. สุขาย ทำตัวอย่างนี้ คือ เอา อ กับ ส จตุตถีวิภัตติเป็น อาย สำเร็จรูปเป็น สุขาย ฯ

ค. ปกติสังขยา มีวิธีใช้อย่างนี้ คือ สำหรับนับนามนามโดยปกติ เป็นต้นว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เพื่อให้รู้ว่ามีประมาณเท่าใด

ฆ. ตุมฺห ศัพท์ ในสัพพนาม สำหรับใช้ออกชื่อคนที่ผู้พูด พูดกับคนใด สำหรับออกชื่อคนนั้น เช่น คำในภาษาของเราว่า เจ้า, ท่าน, สู, เอง, มึง ตามคำสูงและต่ำ แต่ในภาษาบาลีไม่มีคำสูงคำต่ำอย่างนี้ ใช้ ตุมฺห ศัพท์ อย่างเดียว ฯ

ง. อิธ ลง ธ ปัจจัยในอัพยยศัพท์ ส่วน อชฺช ลง ชฺช ปัจจัย ใน อัพยยศัพท์ ฯ

๔. วิภัตติอาขาต เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ จัดเป็น ๘ หมวด ฯ

ภินฺทติ แปลว่า ย่อมต่อย, ย่อมทำลาย ลง อ ปัจจัย ในหมวด รุธฺ ธาตุ ฯ **ภิชฺชติ** แปลว่า ย่อมแตก ลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิวฺ ธาตุ ฯ

๕. กัตตุสาธนะ ท่านบัญญัติให้แปลเป็น ๓ อย่าง คือ แปลว่า "ผู้" มีอุทาหรณ์ว่า **กุมฺภํ กโรตีติ กุมฺภกาโร, เทตีติ ทายโก** เป็นต้น ถ้าลงในอรรถคือ ตัสสีละ แปลว่า "ผู้ - โดยปกติ" มีอุทาหรณ์ว่า **ปาปํ กโรติ สีเลนาติ ปาปการี, ธมฺมํ จรติ สีเลนาติ ธมฺมจารี** เป็นต้น ถ้าลงในสมาสรูป ตัสสีลสาธนะ แปลว่า "ผู้มีอัน - เป็นปกติ" มีอุทาหรณ์ว่า **ธมฺมํ วตฺตุ สีลมสฺสาติ ธมฺมวาที, ปาปํ กาตุ สีลมสฺสาติ ปาปการี** เป็นต้น ฯ
ทุลฺลภา (ภิกฺขา) ลง ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ดังนี้

วิ. ทุกฺเขน ลภิยตีติ ทุลฺลภา (ภิกฺขา) หรือ

วิ. ทุกฺเขน ลพฺภตีติ ทุลฺลภา (ภิกฺขา) หรือ

วิ. ทุกฺเขน ลภิตพฺพาติ ทุลฺลภา (ภิกฺขา) ฯ

๖. นามศัพท์มี อำ วิภัตติเป็นต้น ในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลายชื่อว่า ตัปปุริสสมาส ฯ

ตัปปุริสสมาส กับ อัพยยีภาวสมาส ต่างกันอย่างนี้ คือ ตัปปุริสสมาส มีบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวจนะ ตัวอย่างเช่น **สุขำ ปตฺโต สุขปฺปตฺโต (ปุริโส)** บุรุษ ถึงแล้วซึ่งสุข ส่วนอัพยยีภาวสมาส มีบทหน้าเป็นประธานและเป็นอุปสัคและนิบาต บทหลังเป็นนปุงสกลิงค์เอกวจนะ ตัวอย่างเช่น **นครสฺส สมีปำ อุปนครำ** ที่ใกล้เคียงแห่งเมือง ชื่อว่า ใกล้เมือง ฯ

อุปนีตวโย (ชโน) เป็นจตุตถีตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส ตั้งวิเคราะห์ดังนี้

จ. ตุล.พหุพ. วิ. อุปนีโต วโย ยสฺส โส อุปนีตวโย (ชโน) ฯ

หรือเป็นฉัฏฐีตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส ตั้งวิเคราะห์ ดังนี้

ฉ.ตุล.พหุพ. วิ. อุปนีโต วโย ยสฺส โส อุปนีตวโย (ชโน) ฯ

๗. ปูรณตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ติย ถ ธ ม อี ฯ

เตปิฏกา (ภิกฺขู) ลง ณ ปัจจัย ใน ราคาทิตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ดังนี้

ณ. ราคา. วิ. ติปิฏกำ ธาเรนฺตีติ เตปิฏกา (ภิกฺขู) หรือ **เตปิฏกำ ธาเรนฺตีติ เตปิฏกา (ภิกฺขู)**

จตุทฺธา ลง ธา ปัจจัย ใน วิภาคตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ดังนี้

ธา.วิภาค. วิ. จตูหิ วิภาเคหิ จตุทฺธา

ยสวา ลง วนฺตุ ปัจจัย ใน ตทัสสัตถิตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ดังนี้

วนฺตุ.ตทัส. วิ. ยโส อสฺส อตฺถีติ ยสวา ฯ

พระเทพปริยัติมุนี เขมจารี วัดทองนพคุณ เฉลย
สนามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.